

Cotidianul – 15 mai 2008

Penitenciarele comuniste au dicționar

Sub tutela Institutului pentru Investigarea Crimelor Comunismului din România a apărut la Editura Polirom o impresionantă sinteză despre teribilele închisori comuniste din România perioadei 1945-1967.

„Dicționarul penitenciarelor din România comunistă își propune să prezinte o istorie a unităților penitenciare care au funcționat pe teritoriul României în perioada 1945-1967, fiind practic prima monografie completă a sistemului carceral comunist“, precizează Andrei Muraru, coordonatorul acestei cărți. Alături de acesta, la realizarea volumului care recompune cu o bogăție impresionantă de detalii și cu rigoare analitică „rețeaua de case ale morții“ care „au transformat sute de mii de oameni în victime“ au mai colaborat: Clara Mareș, Dumitru Lăcătușu, Cristian Roman, Marius Stan, Constantin Petre și Sorin Cucerai.

Metodologic, din încrucișarea cercetării de arhivă (experții IICCR au intrat în 2006 în râvnita și ofertanta Arhivă a Administrației Penitenciarelor) cu materiale rezultate din lectura și sinteza unor documente alternative (texte confesionale, de pildă, sau bibliografie de nișă deja existentă, datorată fie unor instituții care studiază perioada comunistă, fie unor instituții care aveau obligația, în comunism, să sistematizeze structura de penitenciare) a rezultat un volum de peste 600 de pagini care recompune peisajul carceral autohton din 1945 până în 1967.

Acest an - 1967 - e borna maximală pe care și-o asumă cercetătorii IICCR chiar dacă, acceptă aceștia, există unii critici care „ar putea opina că o împărțire mai rezonabilă s-ar fi limitat cronologic la intervalul 1945-1964, anul în care au fost emise, de către Consiliul de Stat al RPR, ultimele decrete de grațiere a persoanelor condamnate pentru infracțiuni politice. Cu toate acestea, și după 1964 au existat deținuți politici în închisorile românești, chiar dacă nu într-un număr atât de mare ca în perioada anterioară“.

Pe lângă inevitabila prezentare în ordine alfabetică a fiecărei unități carcerale (concret, câte un studiu care rezumă istoria tragică a acestor locuri și care, însumate, dau grosul acestei lucrări), dicționarul include și un amplu eseu în care sunt analizate evoluția legislativă și a reglementărilor cu privire la funcționarea sistemului de penitenciare din acea perioadă, structura acestui sistem și mecanismele de funcționare ale acestuia, precum și, în genere, dimensiunea represiunii în comunismul românesc. Dicționarul e rotunjit cu o antologie de imagini semnificative pentru tema în discuție extrase din arhive sau din alte materiale fotografice și video.

http://cotidianul.ro/penitenciarele_comuniste_au_dictionar-45916.html

Mediafax – 6 iunie 2008

"Dicționarul penitenciarelor din România comunistă", lansat la Bookfest

Politologul Stelian Tănase a afirmat, joi, la lansarea volumului "Dicționarul penitenciarelor din România comunistă (1945-1967)", care a avut loc în cadrul Târgului de Carte Bookfest, că lucrarea intenționează să refacă Gulagul românesc.

Stelian Tănase a spus că lucrarea apărută la editura Polirom și realizată cu susținerea Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului din România este "prima sinteză a sistemului carceral din România comunistă, o micromonografie a tuturor închisorilor".

Politologul și coordonatorul colecției "Istoriei subterane" a editurii Polirom, care reunește mărturii și documente din perioada comunismului, precum "Dosarul Brucan" sau "Mărturie și document" de Constantin Ticu Dumitrescu, a asemănat "**Dicționarul penitenciarelor din România comunistă**" cu "Arhipelagul Gulag", scris de Alexandr Soljenițin. "Pe când autorul rus scria despre închisorile ruse din subterană, această carte este realizată la lumina zilei".

De asemenea, Tănase a spus că este foarte greu pentru el ca profesor să recomande studenților săi o carte despre regimul comunist. "Acest volum tratează sistematic comunismul românesc. Trecem de la faza emoțională a anilor '90 la faza foarte sofisticată și la faza unei biblioteci enorme și începem să așezăm un sistem de inventariere a torționarilor, a sistemului juridic care a permis acest lucru".

Coordonatorul volumului, Andrei Muraru, a considerat că dicționarul "a apărut dintr-o necesitate istoriografică". "Nu s-a scris sistematic despre sistemul concentrațional, ci mai mult despre marile închisori: Sighet, Pitești, Jilava, Aiud sau despre Canal". Muraru a spus că "Dicționarul penitenciarelor din România comunistă (1945-1967)" conține documente ale CNSAS și, în premieră, rapoarte ale radioului Europa Liberă din 1950 despre închisorile comuniste.

"Ce aduce dicționarul nou este că am reușit să intrăm unde nu au intrat mulți, în Arhiva Administrație Naționale a Penitenciarelor de la Jilava", a declarat Muraru, explicând că arhiva conținea detalii despre toate penitenciarele detenției comuniste din România.

Volumul cuprinde referiri la unitățile carcerale ale României comuniste, dar și la lagărele de muncă sau instituțiile de internare ale disidenților. Muraru a precizat că cercetătorii au ales perioada 1945-1967 din motive întemeiate - în 1945 a fost instaurat regimul comunist în România, iar în 1967, Direcția Generală de Administrare a Penitenciarelor a solicitat unităților teritoriale să facă sinteze referitoare la starea lor de fapt, în condițiile în care Nicolae Ceaușescu prelua conducerea Consiliului de Stat.

Lucrul la volumul de aproape 600 de pagini a durat doi ani.

La realizarea volumului au contribuit: Andrei Muraru (coordonator), Clara Mareș, Dumitru Lăcătușu, Cristina Roman, Marius Stan, Constantin Petre, Sorin Cucera. Volumul include un studiu introductiv de Cristina Roman, în timp ce postfața este semnată de Marius Oprea.

Cea de-a treia ediție a Bookfest se desfășoară în perioada 4-8 iunie, în pavilioanele 13-17 ale Complexului Expozițional Romexpo, fiind organizată de Asociația Editorilor din România (AER).

<http://www.mediafax.ro/cultura-media/dictionarul-penitenciarelor-lansat-la-bookfest.html?1706;2688449>

Realitatea Romaneasca – 6 iunie 2008

Stelian Tanase propune prima sinteza a Gulagului romanesc

Politologul Stelian Tanase a afirmat, joi, la lansarea volumului "Dictionarul penitenciarelor din Romania comunista (1945-1967)", care a avut loc in cadrul Targului de Carte Bookfest 2008, ca lucrarea intentioneaza sa refaca Gulagul romanesc.

Stelian Tanase a spus ca lucrarea aparuta la editura Polirom si realizata cu sustinerea Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului din Romania este "prima sinteza a sistemului carceral din Romania comunista, o micromonografie a tuturor inchisorilor".

Politologul si coordonatorul colectiei "Istoriei subterane" a editurii Polirom, care reuneste marturii si documente din perioada comunismului, precum "Dosarul Brucan" sau "Marturie si document" de Constantin Ticu Dumitrescu, a asemanat "Dictionarul penitenciarelor din Romania comunista" cu "Arhipelagul Gulag", scris de Alexandr Soljenitin. "Pe cand autorul rus scria despre inchisorile ruse din subterana, aceasta carte este realizata la lumina zilei".

De asemenea, Tanase a spus ca este foarte greu pentru el ca profesor sa recomande studentilor sai o carte despre regimul comunist. "Acest volum trateaza sistematic comunismul romanesc. Trecem de la faza emotionala a anilor '90 la faza foarte sofisticata si la faza unei biblioteci enorme si incepem sa asezam un sistem de inventariere a tortionarilor, a sistemului juridic care a permis acest lucru". Coordonatorul volumului, Adrian Muraru, a considerat ca dictionarul "a aparut dintr-o necesitate istoriografica". "Nu s-a scris sistematic despre sistemul concentrational, ci mai mult depre marile inchisori: Sighet, Pitesti, Jilava, Aiud sau despre Canal". Muraru a spus ca "Dictionarul penitenciarelor din Romania comunista (1945-1967)" contine documente ale CNSAS si, in premiera, rapoarte ale radioului Europa Libera din 1950 despre inchisorile comuniste.

"Ce aduce dictionarul nou este ca am reusit sa intram unde nu au intrat multi, in Arhiva Administratiei Nationale a Penitenciarelor de la Jilava", a declarat Muraru, explicand ca arhiva continea detalii despre toate penitenciarele detentiei comuniste din Romania.

Volumul cuprinde referiri la unitatile carcerale ale Romaniei comuniste, dar si la lagarele de munca sau institutiile de internare ale disidentilor. Lucrul la volumul de aproape 600 de pagini a durat doi ani. Volumul include un studiu introductiv de Cristina Roman, in timp ce postfata este semnata de istoricul Marius Oprea.

http://www.realitatearomaneasca.ro/content.php?c=articole&id_categorie=8&articol_id=9892&p=14&article=stelian+tanase+propune+prima+sinteza+a+gulagului+romanesc

Suplimentul de Cultura – 2 august 2008

Antologia inchisorilor comuniste. Un demers pentru o istorie a Gulagului romanesc

Fiecare carte are istoria ei si fiecare istorie are (sau ar trebui sa aiba) cartea ei de capatii. Acest volum nu ar fi putut sa apara acum 15 ani. De asemenea, aparitia unei astfel de carti nu ar fi fost natural sa mai astepte alti 15. Ideea Dictionarului penitenciarelor a avansat, ca mai toate volumele de specialitate, dintr-o necesitate istoriografica. Din pacate, inaccesibilitatea arhivelor din Romania a facut "programul"

istoriografiei romanesti postcomuniste. Lucrarile care au aparut pe acest subiect au fost putine, iar cercetatorii au fost interesati sa reconstituie regimul penitenciar al marilor inchisori sau al complexelor de unitati si colonii de munca (Sighet, Pitesti, Jilava, Aiud, Gherla, Canalul Dunare Marea Neagra, Balta Brailei etc.).

Utilitatea unei asemenea lucrari o vor evalua de buna seama specialistii: istorici, politologi, sociologi, antropologi s.a. Cred ca demersul poate ajuta in buna masura la reconstituirea istoriei locale, o tema slab frecventata de istoriografia noastra. Nu pot decit sa sper ca publicul larg, interesat de trecutul recent, va cauta sa inteleaga istoria sistemului concentrationar deschizind acest volum. Unitatile carcerale ale Romaniei comuniste, partile sistemului, trebuie cunoscute. Fiecare studiu a incercat sa delimiteze etapele represiunii, dimensiunile sale, arhitectura sistemului de detentie. Micromonografiile din carte compun, nu neaparat intr-un mod unitar, universul penitenciar al perioadei. Foarte multe aspecte necunoscute (detalii tehnice, numar de detinuti, conducere, regimul celular, pedepsele aplicate etc.) din istoria inchisorilor comuniste se afla in acest dictionar.

Cind lucram inca la schita acestui volum ma gindeam, alaturi de colegii mei de la IICCR (institutiile care si-a asumat acest proiect), in ultima parte a anului 2006, cum vom putea integra foarte multe informatii (documente de arhiva, marturii, date din diverse cercetari) intr-o forma utila, usor accesibila si atragatoare. Ideea a reiesit chiar din arhiva Administratiei Nationale a Penitenciarelor. In 1967, de la centru s-a solicitat fiecărei unitati sa faca un istoric al inchisorii. S-a insistat pe cifre, evaluari cantitative, pe soarta comunistilor intemnitati inainte de 1944 si, uneori, pe "faptele de arme" ale militarilor de aici. Asa am inceput, preluind informatii de aici si cautind uneori acul in carul cu fin. Am ajuns apoi la concluzia, sper ca si cea mai fericita si apreciata de cititor, ca un dictionar ar fi extrem de util astazi, mai ales ca instrument de lucru. De aici si pina la rezultatul final, am avut de strabatut destul drum. Problemele au fost generate de unitatile mici, de inconsistenta sau, dimpotriva, de abundenta informatiilor. Nu avem pretentia ca sint toate centrele de detentie, pentru cele mai marunte neexistind astazi informatii concludente. In cele peste 130 de "penitenciare" – asa cum am numit generic toate unitatile carcerale fie ca a fost vorba de inchisori, colonii si unitati de munca, bacuri, lagare de internare, centre de triere si locuri de DO (ultimele pentru Bucuresti) – am vorbit despre asezarea geografica, de istoricul unitatii respective pina si dupa 1945, evenimente deosebite, abuzuri, categorii de detinuti, regimul de detentie, conditii de paza, gropi comune, munca fortata, conducerea unitatii.

Arhiva Europei Libere, o sursa importanta

Doua cuvinte despre delimitarea cronologica (1945-1967): anul instalarii comunismului in Romania si anul limita pentru prezentarile-tip realizate de Directia Generala a Penitenciarelor. Unora, 1964 li s-ar fi parut mai rezonabil. Totusi, detinuti politici au existat in Romania, o spune un document despre inchisoarea de la Aiud, pina in 1989. Cele mai importante surse au fost reprezentate de documentele din arhiva Administratiei Nationale a Penitenciarelor (Jilava) unde n-au avut acces multi istorici dupa 1990. Dar documente importante au fost "culese" si de la Arhivele Nationale Istorice Centrale, de la arhivele judetene sau de la CNSAS. Una dintre sursele importante care merita mentionata este arhiva postului Europa Libera (rapoartele din anii '50 care faceau referire la detentia politica din Romania, preluate de la diferite persoane care, dupa ce reusisera sa paraseasca tara, se aflau in lagare de refugiatii din statele occidentale). Am insistat, desigur, pe latura represiva a sistemului. Detinutii politici au fost in special in atentia noastra dar, din paginile volumului, reies amanunte semnificative inclusiv despre detinutii de drept comun.

Rolul Dictionarului penitenciarelor este acela de a aseza, de a decanta, de a administra informatia acumulata. Acest dictionar reprezinta un apel pentru pastrarea memoriei inchisorilor comuniste. Si un demers pentru o istorie a Gulagului romanesc.

Cartea

Dictionarul penitenciarelor din Romania comunista (1945-1967)

Andrei Muraru (coord.), Clara Mares, Dumitru Lacatusu, Cristina Roman, Marius Stan, Constantin Petre, Sorin Cucerai. Editura Polirom, 2008. Volum aparut sub egida Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului in Romania. Studiu introductiv de Cristina Roman, postfata de Marius Oprea.

» "Acest dictionar este o lucrare necesara (in contextul mai larg al postcomunismului), un compendiu comprehensiv, perfect utilizabil ca instrument istoric de lucru, o mult asteptata sinteza a unitatilor carcerale instituite de dictatura comunista din Romania. Un dictionar pe intelesul si pentru uzul tuturor generatiilor." (Ruxandra Cesereanu)

» "Rostul Dictionarului penitenciarelor din Romania comunista este de a pune pe harta universala a crimelor impotriva umanitatii adevaratele bastioane ale cruzimii care au fost inchisorile si lagarele regimului ce ne-a oprimat o jumătate de secol. Caci in Romania, ca si in toate celelalte state de dincoace de Cortina de Fier, comunismul nu ar fi putut supravietui fara represiune: el nu poate fi gindit si nu putea functiona in afara constringerii, ratiunea sa fiind aceea de a trasa granite interne in fiecare tara, intre cei aflati inaintul si in afara inchisorii, intre dusmanii regimului si sustinatorii sai. Cartea prezinta istoria tuturor unitatilor penitenciare care au functionat pe teritoriul Romaniei in perioada 1945-1967, fiind prima monografie completa a sistemului carceral comunist." (Marius Oprea)

Coordonatorul

Andrei Muraru

A absolvit Facultatea de Istorie a Universitatii "Al.I. Cuza" din Iasi (2005) si programul de master "Romanii si Europa" desfasurat in cadrul aceleiasi universitati (2007). A participat la diferite conferinte, scoli de vara si workshop-uri si a fost bursier Erasmus-Socrates la Aristotle University of Thessaloniki (Grecia).

A publicat numeroase articole si recenzii in reviste de specialitate precum "Anuarul Institutului de Istorie «A.D. Xenopol»", "Analele Stiintifice ale Universitatii «Al.I. Cuza»", "Xenopoliana", "Anuarul Centrului de Istorie a Transilvaniei", "Anuarul Institutului Roman de Istorie Recenta", "Anuarul Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului in Romania", "Idei in Dialog". Domeniile sale de interes sint structurile de putere ale Partidului Comunist Roman, politica de cadre, verificarea membrilor de partid, justitia postbelica, regimul concentrationar si exilul in perioada comunista. In prezent, Andrei Muraru este expert in cadrul Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului in Romania si consilier al directorului general al Arhivelor Nationale.

<http://www.supliment.polirom.ro/article.aspx?article=3771>